

STORTINGET

Innst. 339 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:135 S (2021–2022)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om styrket, likeverdig, helårsåpent og døgnbemannet krisesentertilbud over hele landet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens krisesentertilbud og komme tilbake til Stortinget med en finansieringsmodell som sikrer styrkede, forutsigbare rammer og et likeverdig, døgnåpent og helårsåpent krisesentertilbud i hele landet.
2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå og fremme forslag om endring av krisesenterloven med målsetting om å tydeliggjøre hva krisesentertilbudet skal inneholde.
3. Stortinget ber regjeringen midlertidig gjeninnføre øremerkingen av statlige midler til krisesentrene i forslag til statsbudsjett for 2023, for slik å sikre krisesenterøkonomien på kort sikt.
4. Stortinget ber regjeringen fremme en sak om ekstraordinær bevilgning i inneværende år for slik å sikre dagens krisesentertilbud og gjenopprette nylig nedlagte krisesentre.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Ragnhild Male Hartviksen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet, Margrethe Haarr og Åslaug Sem-Jacobsen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, viser til representantforslaget om et styrket, likeverdig, helårsåpent og døgnbemannet krisesentertilbud over hele landet. Komiteen viser til at norske myndigheter etter Istanbul-konvensjonen skal sørge for et egnet og lett tilgjengelig krisesentertilbud over hele landet.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener at både dagens finansieringsmodell og krisesenterloven må gjennomgå med målsetting om å oppfylle Istanbul-konvensjonen og eget lovverks intensjon om å beskytte voldsutsatte på en mer tilfredsstillende måte enn i dag. Komiteen viser til at forslagsstillerne mener at situasjonen på flere av landets krisesentre er såpass kritisk at det må gjøres strakstiltak for å sikre at man ikke mister tilbud flere steder. Forslagsstillerne mener man må gjøre bevilgninger i inneværende år for å opprettholde dagens tilbud, og gjenopprette nylig nedlagte tilbud, samt at krisesenterloven må gjennomgå og finansieringsmodellen må evalueres.

Komiteen merker seg at statsråd Kjersti Toppe i svarbrev av 1. april 2022 til komiteen skriver at departementet allerede er i gang med å gjennomgå krisesenterloven med sikte på å tydeliggjøre hva krisesentertilbudet skal inneholde, og at regjeringen skal følge opp to anmodningsvedtak samt gjennomføre et gjenstående

tiltak fra handlingsplanen mot vold og overgrep (jf. Prop. 12 S (2016–2017)).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at kommunene har en plikt til å tilby et gratis krisesenter-tilbud, samt at utformingen av tjenestetilbudet er regulert i lov om krisesentertilbud.

Komiteen viser til at krisesentertilbudet er det eneste hjelpetiltaket med særlig kompetanse på å gi beskyttelse, sikkerhet, råd og veiledning til kvinner, menn og barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. For mange som opplever vold i nære relasjoner, er dette et livsviktig tilbud – et tilbud som for en stund kan hjelpe de som er utsatt fra et liv med frykt, trusler og vold. Derfor er det viktig med et godt tilbud som er til for alle som er utsatt for vold i nære relasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, peker på at det er kommunene som skal sørge for at det finnes et tilbud om krisesenter for alle som trenger det. Kommunene skal også sørge for at krisesenteret oppfyller kravene i krisesenterloven. Det er et viktig prinsipp at det er kommunenes rett å gjøre prioriteringer.

Komiteen viser til at dagens krisesentertilbud varierer mellom ulike kommuner. Noen kommuner er små, og andre har f.eks. få brukere i aktiv rus. Det er i dag derfor en utfordring at enkelte kommuner mangler tilstrekkelig kompetanse til å gi disse gruppene et tilpasset tilbud. Da vil samarbeid på tvers av kommunegrensene og instanser være viktig for å skape et godt tilbud til alle som trenger det.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at statsråden i sitt svarbrev til komiteen skriver at regjeringen skal følge opp to anmodningsvedtak som gjelder krisesentertilbudet. I forbindelse med behandlingen av Dok. 8:134 S (2020–2021) fattet Stortinget vedtak om egenandel for mat i krisesentrene. I forbindelse med behandlingen av Dok. 8:119 S (2020–2021) fattet Stortinget vedtak om å sikre tverrfaglig kompetanse på rus og vold i krisesentrene. I tillegg viser statsråden til at det gjenstår å fullføre et tiltak fra Prop. 12 S (2016–2017) Opptappingsplanen mot vold og overgrep (2017–2021), som ble vedtatt av Stortinget våren 2017.

Flertallet er enige med statsråden når hun skriver at en øremerking kan ha uheldige og uventede konsekvenser, blant annet påvirkning av lokale prioriteringer, større administrative kostnader og at kommuner

som allerede har bygd opp tilbudet, ikke får dra nytte av det øremerkede tilskuddet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg at dagens tilbud ikke er tilfredsstillende, noe som også bekreftes gjennom høringsuttalelsene. Disse medlemmer er glade for at regjeringen allerede er i gang med et arbeid for å styrke tilbudet i hele landet.

Disse medlemmer viser til at hvordan krisesentertilbudet er organisert, er opp til den enkelte kommune å bestemme. Derfor kan det forekomme mindre variasjoner fra kommune til kommune. Kommunene fikk i 2010 ansvaret for krisesentertilbudet, og finansieringen ble som følge av det lagt til kommunerammen. Disse medlemmer viser til at kommunenes mulighet for å utforme tilbudet om krisesenter slik de selv mener det best ivaretar lokale forhold, er et viktig prinsipp så lenge dette holdes innenfor lovens rammer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har styrket kommuneøkonomien, noe som igjen bidrar til at kommunene har anledning til å styrke sine tjenestetilbud til sine innbyggere.

Disse medlemmer viser til at det vil være behov for å oppjustere kapasiteten i krisesentrene i forbindelse med den økte tilstrømmingen av flyktninger. Disse medlemmer mener det er behov for å styrke bemanningen ved krisesentrene. Krisesentrene vil være en viktig del av det sikkerhetsnettet som tilbys.

Disse medlemmer viser til revidert nasjonalbudsjett, der regjeringen foreslår å midlertidig øke bevilgningen i 2022 med 16,3 mill. kroner til 22 krisesentre. Sentrene er lokalisert i nærheten av asylmottak eller i områder der det forventes bosetting av mange flyktninger fra Ukraina.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil trekke frem at disse medlemmer er opptatt av å sikre krisesentertilbud i hele landet med høy kompetanse på å gi beskyttelse, sikkerhet, råd og veiledning til kvinner, menn og barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Dette må også inkludere kompetanse på rusproblemer og psykiske helseutfordringer.

Disse medlemmer viser til at Solberg-regjeringen i Granavolden-plattformen slo fast at man ville evaluere ordningen med overføring av ansvaret for krisesentrene til kommunene og vurdere tiltak som sikrer et godt krisesentertilbud. Statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen at departement nå er i gang med å gjennomgå krisesenterloven med sikte på å tydeliggjøre hva krisesentertilbudet skal inneholde. Barne- og familiedepartementet skal utarbeide et høringsnotat med forslag til lovendringer og drøfting av kvalitetsutfordringer i krisesentertilbudet.

Disse medlemmer viser til at kommunene har ansvar for å sørge for et krisesentertilbud, og anerkjenner at private og ideelle aktører er viktige samarbeidspartnere for mange kommuner. Disse medlemmer understreker viktigheten av at spørsmål om drift bør tas stilling til lokalt, og at den statlige politikken ikke må favorisere en av driftsformene. I denne sammenheng må kommunene sikres verktøy til å velge foretrukken driftsform og ha et system for merverdiavgiftskompensasjon som likebehandler offentlig og privat drift av krisesentre.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til sin merknad om vold i nære relasjoner i Innst. 14 S (2020–2021) om statsbudsjettet for 2021. I den sammenheng vil dette medlem trekke frem bl.a. innspill fra Stormbergs prosjekt som omhandler å ivareta dyr når den voldsutsatte for eksempel bor på krisesenter. Dette prosjektet omfatter i dag kun et fåtall av landets krisesentre, og det bør sees på muligheter for å gjøre dette til en nasjonal ordning. Dette medlem er positiv til for eksempel et prosjekt med støtte til kennelutgifter for krisesentre og ber derfor regjeringen vurdere hvordan man kan følge opp denne problematikken i arbeidet med gjennomgang av krisesentertilbudet. Dette kan for eksempel gjøres av Barne- og familiedepartementet når de skal utarbeide et høringsnotat med forslag til lovendringer og drøfting av kvalitetsutfordringer i krisesentertilbudet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker behovet for at krisesentertilbudet styrkes, slik at innbyggerne i hele landet sikres et forsvarlig og likeverdig tilbud. Dette medlem viser til at vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er et omfattende og strukturelt samfunnsproblem. Fra 1992 til 2017 har over 100 000 personer oppholdt seg på et av landets krisesentre, og det anslås at volden koster det norske samfunn 4,5–6 mrd. kroner årlig. Om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold preget av vold (barnemishandling) (FHI 2019). Kvinner blir i større grad enn menn utsatt for grov vold, omfattende kontroll, trusler, seksuell vold og partnerdrap. I tillegg til de personlige konsekvensene dette innebærer for den enkelte kvinne og hennes nærmeste familie, handler vold mot kvinner om manglende likestilling, om maktujevnhet mellom kvinner og menn og om alvorlig begrensning av kvinners frihet.

Dette medlem viser til at krisesenterloven ble vedtatt i 2009. Kommunene har siden 2011 hatt hele ansvaret for å finansiere krisesentertilbudet gjennom kommunenes rammetilskudd. Tidligere finansierte staten 80 pst. Dette medlem viser til at erfaringene fra omleggingen av finansieringsmodell ikke er gode. De økonomiske rammene for de ulike krisesentrene kan

varierte mye. Budsjettvariasjonen skyldes delvis at krisesentrene dekker geografiske områder med ulikt antall innbyggere, men variasjonene i inntekter til drift gjør også at krisesentrene har ulik standard, ulikt tjenestetilbud og ulike personalressurser, ifølge evalueringen av omleggingen. Dette medlem viser til at norske myndigheter etter Istanbul-konvensjonen art. 23 skal sørge for en bedring av krisesentrenes økonomiske rammer. For at krisesentrene skal kunne gi et likeverdig tilbud til alle brukere, må de sikres forutsigbar finansiering og like betingelser. Krisesentrene skal ikke være avhengige av et stort nok handlingsrom i kommuneøkonomien for å drifte tilbudet til en så sårbar gruppe. Derfor er det på tide å lære av erfaringene og gjeninnføre 80 pst. statlig øremerket finansiering av krisesentrene.

Dette medlem viser til at krisesenterloven ikke regulerer krisesentertilbudet godt nok, og at loven må endres for å tydeliggjøre hva krisesentertilbudet skal inneholde.

Dette medlem understreker at mottak av flyktninger fra Ukraina kan føre til økt behov for krisesentre over hele landet og ytterligere press på kommunenes økonomi og evnen til å finansiere det lovpålagte tjenestetilbudet. Dette medlem imøteser at kommunene blir fullt ut kompensert for de ekstraavgifter som har påløpt og vil påløpe på grunn av de ekstraordinære omstendighetene knyttet til flyktningssituasjonen. Dette medlem viser til at det er behov for en fast bemanning på seks årsverk i tillegg til leder på alle landets krisesentre for å kunne drive en døgnbemannet turnus i tråd med arbeidsmiljølovens bestemmelser og for å kunne opprettholde døgnåpen forsvarlig drift.

Dette medlem slutter seg til finanskomiteens flertall i Innst. 270 S (2021–2022) om Prop. 78 S (2021–2022) der de skriver at

«[...] det vil være behov for å oppjustere kapasiteten i krisesentrene i forbindelse med den økte tilstrømmingen av flyktninger. Flertallet mener det er behov for å styrke bemanningen ved krisesentrene. Krisesentrene vil være en viktig del av det sikkerhetsnettet vi kan tilby. Flertallet understreker betydningen av at regjeringen vurderer hvordan krisesentrene best mulig kan styrkes og legger frem konkrete tiltak for dette i RNB 2022.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at samer opplever mer overgrep og vold enn majoritetsbefolkningen. Ny forskning fra Senter for samisk helseforskning ved UiT bekrefter at samiske kvinner er mer utsatt for vold enn ikke-samiske kvinner. Nå har også fire forskjellige komiteer i FN-systemet anbefalt Norge å gjøre en bedre jobb i slike saker. Etter at krisesenteret i Karasjok ble lagt ned, er det nærmeste krisesenteret i Hammerfest, mer enn 200 km reisevei fra Sápmi. Flertallet mener

at regjeringen har et særlig ansvar for å bedre samenes krisesentertilbud.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen se til at krisesentertilbudet til den samiske urbefolkningen bedres, og orientere Stortinget på egnet vis.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens krisesentertilbud og komme tilbake til Stortinget med en finansieringsmodell som sikrer styrkede, forutsigbare rammer og et likeverdig, døgnåpent og helårsåpent krisesentertilbud i hele landet.»

«Stortinget ber regjeringen midlertidig gjeninnføre øremerkingen av statlige midler til krisesentrene i forslag til statsbudsjett for 2023, for slik å sikre krisesenterøkonomien på kort sikt.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens krisesentertilbud og komme tilbake til Stortinget med en fi-

nansieringsmodell som sikrer styrkede, forutsigbare rammer og et likeverdig, døgnåpent og helårsåpent krisesentertilbud i hele landet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen midlertidig gjeninnføre øremerkingen av statlige midler til krisesentrene i forslag til statsbudsjett for 2023, for slik å sikre krisesenterøkonomien på kort sikt.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen se til at krisesentertilbudet til den samiske urbefolkningen bedres, og orientere Stortinget på egnet vis.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 19. mai 2022

Grunde Almeland

leder

Kathy Lie

ordfører

**DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref
220/1263 IS/mb

Vår ref
22/902-

Dato
1. april 2022

**Dokument 8:135 S (2021-2022) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug, Marie Sneve
Martinussen og Seher Aydar om styrket, likeverdig, helårsåpent og
døgnbemannet krisesentertilbud over hele landet**

Eg viser til brevet frå familie- og kulturkomiteen av 10. mars 2021, der komiteen ber om vurderinga mi av forslaga frå stortingsrepresentantane Hege Bae Nyholt, Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om styrkte, likeverdig, helårsåpent og døgnbemanna krisesentertilbud over heile landet. For å svara på forslaga har barne- og familiedepartementet innhenta innspel frå Kommunal- og distriktsdepartementet.

Å sikre eit godt og heilskapleg krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar, er ei svært viktig teneste. Mitt departement er allereie i gang med å gjennomgå krisesenterlova med sikte på å gjera tydeleg kva krisesentertilbudet skal innehalde. Barne- og familiedepartementet skal utarbeide eit høyringsnotat med forslag til lovendringar og drøfting av kvalitetsutfordringar i krisesentertilbudet. Høyringsnotatet vil skildra utfordringar i tilbudet og foreslå lovendringar og andre tiltak, med mål om at valdsutsette får det individuelt tilrettelagde tilbudet dei treng.

Vidare skal regjeringa følgja opp to oppmodningsvedtak som gjeld krisesentertilbudet. I samband med handsaminga av Dok. 8:134 S (2020–2021) fatta Stortinget vedtak nr. 972 av 25. mai 2021 om eigendel for mat i krisesentera. I samband med handsaminga av Dok. 8:119 S (2020–2021) fatta Stortinget Vedtak nr. 1124, 3. juni 2021 om å sikre tverrfagleg kompetanse om rus og vald i krisesentera. I tillegg står det igjen å fullføre eit tiltak i Prop 12 S (2017-2021) Opptappingsplanen mot vald og overgrep som vart vedtatt av Stortinget

våren 2017: Greie ut endringar i krisesenterlova med sikte på å klargjere ansvaret til kommunane for å førebyggje vald og overgrep.

Kommunane fekk i 2010 ansvaret for krisesentertilbodet og finansieringa vart som følgje av det lagt til kommuneramma. Dette er i tråd med prinsippa for statleg styring av kommunane. Utgangspunktet er at kommunane er nærast til å finne det best tilpassa tilbodet for brukarane. Dette gir kommunane moglegheit til å organisere tilbodet slik dei sjølve meiner er best ut frå lokale forhold. Utfordringa er at det kan føre til forskjellar i tilbodet. Der har statsforvaltarane ei viktig rolle med å føre tilsyn for å sikre at kommunane oppfyller pliktene sine etter lova. Denne regjeringa styrkjer kommuneøkonomien. Regjeringa Solberg foreslo ein vekst i dei frie inntektene til kommunesektoren på 2 mrd. kroner i Prop. 1 S (2021-2022). Regjeringa Støre foreslo ein ytterlegare auke i veksten på 2,5 mrd. kroner i Prop. 1 S Tillegg 1 (2021-2022). Kommunesektoren har dermed fått ein samla vekst i frie inntekter på 4,5 mrd. kroner i 2022, 3,6 mrd. kroner vart fordelte til kommunane.

Rammefinansiering inneber at inntektene til kommunane frå staten, saman med skatteinntektene, i hovudsak er frie middel som kommunane sjølv kan disponera fritt innanfor rammene av lov og forskrift. Nærleiken politikarane har til behova og utfordringane i lokalsamfunnet, gjer at dei ved rammefinansiering kan bruka ressursane der dei gjer mest nytte. Rammetilskotet blir fordelt til kommunar og fylkeskommunar gjennom inntektssystemet. Rammefinansiering gjennom inntektssystemet skal sikre at alle kommunar er i stand til å tilby eit likeverdig tenestetilbod til innbyggjarane sine.

Øyremerking kan ha uheldige og uventa konsekvensar, m.a. vridingar av lokale prioriteringar, større administrative kostnader og at kommunar som allereie har bygd opp tilbodet, ikkje får dra nytte av det øyremerkte tilskotet. Dersom prinsippet om rammestyling skal fråvikast, må dette vera grunnlagt i nasjonale mål.

Med helsing

Kjersti Toppe

